

a falu

2014. nyár

XXIX. évfolyam

Megjelenés minden évszakban

› Klímaváltozás
a gazdálkodók
szemszögéből

› Fejlődési lehetőség
előtt a biotermelők

› A vidék fejlődésének
motorja az innováció

› Fejlesztési
tapasztalatok vidéki
térségekben

A FALU

Alapítva: 1985

Alapító: Agroinform Kiadó
és Nyomda Kft.

Szerkesztő bizottság:

Németh Tamás
elnök

Csatári Bálint
Csonka-Takács Eszter
Dinya László
G. Fekete Éva
Kovách Imre
Ligetvári Ferenc
Mezőszentgyörgyi Dávid
Ónodi Gábor
Podmaniczky László
Szörényiné Kukorelli Irén
Tóth Albert

Szerkesztőség vezetője:
Eperjesi Tamás

Felelős szerkesztő:
Dénes Zoltán

Felelős kiadó:
Mezőszentgyörgyi Dávid

Nemzeti Agrárszaktanácsadási,
Képzési és Vidékfejlesztési Intézet
1223 Budapest Park utca 2.
Telefon: 06-1 3628100
E-mail: afalu@nakvi.hu
www.agrarlapok.hu

ISSN 0237-4323

Megjelenik minden évszakban

A borító és a belív képeinek forrása:
Dénes Zoltán és www.shutterstock.com.

Tartalom

5

Csatári Bálint:
Ajánló

9

Benedek Zsófia-Fertő Imre:
Fejlődési lehetőség előtt
a biotermelők

23

**Farkas Jenő Zsolt -
Hoyk Edit -
Kovács András Donát:**
Klímváltozás a gazdálkodók
szemszögéből

39 **Perger Éva, Kovács András
Donát, Lennert József:**
Fejlesztési tapasztalatok
vidéki térségekben

63 **Honvári Patrícia:** Növelni
kell a környezetipar szerepét
a vidékfejlesztésben

51 **Szörényiné Kukorelli Irén:**
A rurális innováció
tulajdonságai és megjelenési
formái Magyarországon

75 **Uszkai Andrea:** Innováció és
oktatás az élhetőbb vidékért

Az **A falu** szerzői és lektorai – a folyóirat újraindítása óta – díjazás nélkül végzik a munkájukat, ezzel járulnak hozzá a fenntartásához. A megjelent írásművek ezért csak a szerző, illetve a Kiadó hozzájárulásával használhatók fel.

ÖSSZEFOGLALÓK

FEJLŐDÉSI LEHETŐSÉG ELŐTT A BIOTERMELŐK

Benedek Zsófia, Fertő Imre

Nem csupán a fogyasztókért, de a forrásokért folytatott versenyben is a konvencionális termelők vetélytársaivá válnak a biotermelők a rövid ellátási láncok várható támogatása során. E két termelő-csoport az ökológiai módszerek használatától függetlenül is jól elkülöníthető egymástól. Elemzésünk kérdőíves vizsgálaton alapult, amelyet piacokon áruló termelők körében végeztünk 2013 áprilisa és júniusa között. Annak érdekében, hogy a települési hierarchia különböző szintjein is releváns következtetéseket tudjunk levonni, a budapesti mellett debreceni és turai piacokat is bevontunk a kutatásba. Fontos szempont volt, hogy a meglátogatott piacokat legalább hetente egyszer megtartsák (legalább a vegetációs időszakban). A biogazdálkodók az átlagnál fiatalabb, magasabb végzettségű, nyitott, proaktív „agrárvállalkozók.” Pozitív jövőorientációjuk következtében a vidékfejlesztés kulcstényezői lehetnek.

KLÍMAVÁLTOZÁS A GAZDÁLKODÓK SZEMSZÖGÉBŐL

Farkas Jenő Zsolt, Hoyk Edit, Kovács András Donát

Mára a szakemberek többsége elfogadja azt az álláspontot, mely szerint Magyarországot a felmelegedés, és az egyre szélsőségesebbé váló éghajlat jellemezi, vagyis a térség klíma-sérülékenysége igen magas. Meglátásunk szerint a jövő egyik kulcsfontosságú kérdésévé vált, hogy a hazai mező- és erdőgazdálkodás hogyan lesz képes alkalmazkodni a folyamatosan változó mikroklimatikus adottságokhoz a következő évtizedekben. Az előttünk álló éghajlati változásokra való felkészülés és a környezeti következményekre adható válaszok kidolgozása mindenképpen sürgető feladat. Mivel az adaptációban a gazdálkodók szerepe jelentős, ezért igen fontos lehet ennek a társadalmi körnek a témával kapcsolatos vélekedése. Ebből az elgondolásból kiindulva, tanulmányunk betekintést ad a gazdálkodók klímaváltozással kapcsolatos véleményéről, sajátos ismereteiről és az ezzel kapcsolatos szembetűnő attitűdjeikről.

INNOVÁCIÓ ÉS OKTATÁS AZ ÉLHETŐBB VIDÉKÉRT

Uszkai Andrea

Fontos eszközei lehetnek a vidéki települések munkanélküliségi arányának csökkentésének és ezáltal a vidék megtartó erejének javulásában a különböző képzési és foglalkoztatási programok. Ráadásul nem csak anyagi hasznot hozhatnak a települések számára, elősegítve a fejlődést, hanem ami különösen figyelemre méltó, szemléletet formálnak. Tanulmányunk azt az állítást kívánja igazolni, miszerint, az oktatás, illetve a szakképzés a vidéken élők számára a megújulás lehetőségét jelentik, miután az ilyen programok következtében kialakulhat az innovációt befogadó tér. A dolgozatban olyan településeket is bemutatunk, amelyek a fejlődésükhöz a tanulást, a képzést elengedhetetlenül fontosnak tartják. A nemzetközi és a hazai „jó gyakorlatok” azt mutatják, hogy a képzés, illetve egyes esetekben a hozzá kapcsolódó foglalkoztatás képes sikereket hozni a vidéki térségek számára.

NÖVELNI KELL A KÖRNYEZETIPAR SZEREPÉT A VIDÉKFEJLESZTÉSBEN

Honvári Patrícia

Egyre gyakrabban köthető a környezetiparhoz a gazdasági innováció megjelenése a vidéki térségekben. Magyarországon a megújuló energiák döntő hányada vidéken állítható elő, ezért fontos, hogy a vidékfejlesztésben, a gazdasági innovációk elterjedésében nagyobb szerephez jusson a zöldipar. Tanulmányunk célja a környezetiparhoz sorolható vidéki innovációk európai és hazai mintáinak elemzése, illetve esettanulmányok alapján az ezek sikerét elősegítő, valamint a hátráltató tényezők bemutatása. Két olyan hazai gyakorlati példát – Répceszemere és Bakonyszombathely – mutatunk be, amely esetekben a környezetipari innovációkra alapozták a település fejlesztését. A két hazai eset, valamint egy ausztriai összehasonlító példa alapján szemléltetjük azokat a tényezőket, amelyek hozzájárulnak, illetve gátolják a környezetipar megjelenését a vidéki terekben.

FEJLESZTÉSI TAPASZTALATOK VIDÉKI TÉRSÉGEKBE

Perger Éva, Kovács András Donát, Lennert József

Az elmúlt 20-25 évben jelentős erőfeszítések történtek a vidéki térségeink fejlesztése, felzárkóztatása érdekében. A részsikerek mellett mégis az a tapasztalat, hogy szinte minden térséget érintően halmozódnak az olyan társadalmi-gazdasági problémák, mint például a népességmegtartó képesség és a társadalmi kapacitások csökkenése, vagy a munkahelyek hiánya. Az Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat együttműködésen alapuló komplex vidékkutatási program „*A hazai vidéki térségek az európai térben - differenciálódási folyamatok, vidéki térségtípusok*” című projekt keretében terepmunkát is magába foglaló empirikus kutatást végeztünk. Ennek során a mintaként kiválasztott járások jellemzőinek, adottságainak, fejlesztési igényeinek mélyebb megismerése mellett, feltártuk azok fejlesztési tapasztalatait is. Munkánk során – többek között – elvégeztük a vidékinek tekinthető járásaink hazai sajátosságokhoz illeszkedő, újszerű tipizálását. A kialakított térségtípusok alapos elemzését és összehasonlító vizsgálatát típustérségekről készült esettanulmányok, illetve a térségi szereplők bevonásával megszervezett beszélgetések segítették.

A VIDÉK FEJLŐDÉSÉNEK MOTORJA

(A rurális innováció tulajdonságai és megjelenési formái Magyarországon)

Szörényiné Kukorelli Irén

A Magyar Tudományos Akadémia és a Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet közötti megállapodás értelmében „A vidéki térségeink társadalmi és gazdasági innovációt befogadó képessége” témájú kutatásra 2013 év során került sor. Ehhez kapcsolódó tanulmányunkban a térségi/rurális innováció fogalmkörével, és különböző megjelenési formáival, valamint a kutatás során összegyűjtött innovációk egyes jellemzőivel foglalkozunk, hogy rámutassunk a siker és az innováció kapcsolatára a rurális változás folyamatában. Az innovációhoz kapcsolódó kutatásnak az volt a célja, hogy megkeressük azokat a beavatkozási lehetőségeket, melyekkel az újdonságok képesek megtelepedni. A kutatás rámutatott arra, hogy az innovációval, az új bevezetésének megjelenésével sikeresség generálódik, mely a fejlődésben ölt testet, és a fejlődés újabb és újabb innovációt képes gerjeszteni.

SUMMARIES

ECOLOGICAL FARMERS FACE AN OPPORTUNITY FOR DEVELOPMENT

Zsófia Benedek, Imre Fertő

Ecological producers will become the competitors of conventional producers not only for consumers but also for resources at the expected support of short supply chains. These two producer groups can be distinguished well from each other even if it is not according to the use of ecological methods. Our analysis was based on a survey by questionnaire that we had conducted among producers selling their products between April and June 2013. In order to draw conclusions relevant for various levels of settlement hierarchy, we included markets from Debrecen and Tura beside Budapest. It was an important consideration that the visited markets should be held at least once per week (at least in the vegetation period). Ecological farmers are open-minded and proactive “agricultural entrepreneurs” who are younger and have higher qualifications than the average. Thanks to their positive future orientation, they can be the key factors of rural development.

CLIMATE CHANGE FROM THE PERSPECTIVE OF FARMERS

Jenő Zsolt Farkas, Edit Hoyk, András Donát Kovács

By today, most of the experts have adopted the position according to which Hungary is characterised by warming and more and more extreme climate, in other words, the climate vulnerability of the region is very high. According to our view, whether Hungarian agriculture and forestry can be able to adapt to the ever-changing microclimatic circumstances in the coming decades has become one of the issues of key importance for the future. Preparing for the climate changes ahead of us and elaborating possible responses for environmental consequences are urgent tasks by all means. Since the role of farmers in adaptation is significant, the notions of this social group can be very important. Starting from this idea, our study offers a glimpse into the opinion of farmers on climate change, their special knowledge and their related conspicuous attitudes.

INNOVATION AND EDUCATION FOR A MORE LIVABLE COUNTRYSIDE

Andrea Uszkai

Various education and employment programmes can be important tools of decreasing the unemployment rate of rural settlements and therefore improving the sustaining ability of the countryside. Furthermore, they can not only yield financial benefit for the settlements but what is especially remarkable, they shape attitude. Our study wants to confirm the statement that education and vocational training mean the possibility of renewal for those who live in the countryside since the space accommodating innovation can be established as a result of such programmes. In the paper, we present settlements that regard learning, training to be indispensably important for their development. The international and national “good practices” show that training and in some cases employment related to it can bring successes for rural areas.

THE ROLE OF THE ENVIRONMENTAL INDUSTRY MUST BE INCREASED IN RURAL DEVELOPMENT

Patrícia Honvári

The appearance of economic innovation can be more and more related to environmental industry in rural areas. In Hungary, most of renewable energy can be produced in the countryside, therefore it is important to let the green industry have a greater role in rural development, in the expansion of economic innovation. The goal of our study is to analyse the European and Hungarian patterns of rural innovation that can be related to the environmental industry and – based on case studies – to show the factors helping or hindering their success. We present two Hungarian examples – Répceszemere and Bakonyszombathely – where the development of the settlement was based on environmental industrial innovation. Based on the two Hungarian cases and an Austrian example for comparison, we demonstrate the factors that contribute to or hinder the appearance of environmental industry in rural spaces.

DEVELOPMENT EXPERIENCES IN RURAL AREAS

Éva Perger, András Donát Kovács, József Lennert

In the last 20-25 years, there have been significant efforts made to develop our rural areas, to help them catch up. But despite being partly successful, the experience is that social-economic problems such as the decrease of population retaining ability, social capacities or lack of jobs accumulate in almost all regions. In the framework of the complex programme studying the countryside – based on the cooperation of the Hungarian Academy of Sciences and Hungarian National Rural Network – named “*Hungarian rural areas in the European space – processes of differentiation, types of rural areas*”, we have conducted an empirical study encompassing field work, too. During this, we have uncovered the development experiences of the districts selected as samples beside examining their characteristics, circumstances, development needs more deeply. During our work – amongst others – we typified our districts that can be regarded as rural in a new way that fits Hungarian peculiarities. The extensive analysis and comparative study of the established types of regions were assisted by case studies of typical regions and discussions organised by involving regional actors.

THE ENGINE OF RURAL DEVELOPMENT (THE FEATURES AND APPEARANCE
FORMS OF RURAL INNOVATION IN HUNGARY)

Irén Szörényiné Kukorelli

According to the agreement between the Hungarian Academy of Sciences and the National Agricultural Advisory, Educational and Rural Development Institute, research in the topic of "The ability of our rural areas to adopt social and economic innovation" was carried out in 2013. Our related study concerns the concept of regional/rural innovation, its different forms of appearances and each feature collected during the study to point to the connection between success and innovation in the process of rural change. The goal of the study related to innovation was to find those intervention opportunities by which novelties can settle in. The study pointed to that with innovation, the introduction of a novelty, success is generated that manifests itself in development and that can induce newer and newer innovation.

Szerzők

Benedek Zsófia	tudományos segédmunkatárs MTA KRTK Közgazdaság Tudományi Intézet
Csatári Bálint	kandidátus, az MNVH elnökségének tagja Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat
Farkas Jenő Zsolt	tudományos munkatárs MTA KRTK RKI Alföldi Tudományos Osztály
Fertő Imre	tudományos tanácsadó MTA KRTK Közgazdaság Tudományi Intézet egyetemi tanár Budapesti Corvinus Egyetem Gazdálkodástudományi Kar Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Tanszék
Finta István	tudományos munkatárs MTA Regionális Kutatások Központjának Dunántúli Tudományos Intézete
Honvári Patrícia	PhD hallgató Széchenyi István Egyetem, Regionális és Gazdaságtudományi Doktori Iskola
Hoyk Edit	főiskolai docens Kecskeméti Főiskola Kertészeti Főiskolai Kar
Kovács András Donát	tudományos munkatárs MTA KRTK RKI Alföldi Tudományos Osztály
Lennert József	tudományos segédmunkatárs MTA KRTK RKI Alföldi Tudományos Osztály
Perger Éva	igazgató MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete
Szörényiné Kukorelli Irén	egyetemi tanár, tudományos tanácsadó MTA KRTK RKI Nyugat-magyarországi Tudományos Osztály
Uszakai Andrea	Ph.D hallgató Széchenyi István Egyetem, Regionális és Gazdaságtudományi Doktori Iskola
Velkey Gábor	tudományos munkatárs MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont

